

๘ ๖
องค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี
๖
ด้านการเรียนการสอน
(การผลิตบัณฑิต)

เรื่อง เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ปีการศึกษา 2566

องค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีด้านการเรียนการสอน (การผลิตบัณฑิต)

ปีการศึกษา 2566

“เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ”

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ควรใช้รูปแบบ และวิธีการที่หลากหลายเน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง การปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากธรรมชาติและ การเชื่อมโยงเนื้อหารายวิชาและหลักสูตรที่ผสมผสานเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้อย่างบูรณาการและ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

หลักสูตรบูรณาการ(Integrated Curriculum) หมายถึง การรวมเนื้อหาสาระของวิชาต่างๆ ในหลักสูตรที่มีลักษณะเหมือนกัน หรือคล้ายกันและทักษะในการเรียนรู้ ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นสิ่งเดียวกัน โดยการตั้งเป็นหัวข้อเรื่องขึ้นใหม่ และมีหัวข้อย่อยตามเนื้อหาสาระ อีกทั้งสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของ สังคมอย่างสมดุล มีความหมายแก่ผู้เรียน และให้โอกาสผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด และการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิธีสอนหลายวิธี จัดกิจกรรมต่างๆ ในการสอนเนื้อหาสาระที่เชื่อมโยงกัน ตลอดจนมีการฝึกทักษะที่หลากหลาย (สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์. 2546 : 16)

ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning Management)

กรมวิชาการ (2546 : 1) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์หรือวิชาความรู้มากกว่าหนึ่งวิชาขึ้นไปรวมเข้าด้วยกัน ภายใต้เรื่องราวโครงการหรือกิจกรรมเดียวกันเพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 10) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ที่มีความหมายหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้งรู้จริงในสิ่งที่ศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553 : 129) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่าหมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหัวข้อ หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้แบบองค์รวม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

บุญเลี้ยง ทุ่มทอง (2559 : 146) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่าเป็น กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยนำศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานให้เกิดความสมบูรณ์ มีความหมาย มีความหลากหลาย สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชีวิต ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์รอบด้าน เพื่อการพัฒนาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถนำไปใช้เพื่อการดำรงชีวิตให้เป็นสุขได้ทั้งในสังคมปัจจุบันและอนาคต

ทิตินา แคมณี(2562 : 147) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่าหมายถึง การนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากที่กล่าวมาในข้างต้น สามารถสรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ว่าหมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ หรือเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันเข้ามาไว้ด้วยกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

เหตุผลในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนที่รู้จักการคิดวิเคราะห์ มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนและโลกแห่งความเป็นจริง จึงทำให้ต้องมีการนำการบูรณาการเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเหตุผลที่ต้องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นสามารถสรุปได้ดังนี้ (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2549 : 244; กุสิสรา จิตรชญาณิข, 2562 : 85)

1. ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกจากกันโดยเด็ดขาดได้ เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้เด็กได้ฝึกทักษะและเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้องกับชีวิตจริง

2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จะช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ลดเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการแบ่งเบาภาระในการสอนของครู

3. การเรียนแบบบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ความคิด ประสบการณ์ความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระไปพร้อม ๆ กัน

4. ไม่มีหลักสูตรวิชาใด เพียงวิชาเดียวที่สำเร็จรูป และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้

5. การเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตอบสนองความสามารถของผู้เรียนซึ่งมีหลายด้าน

6. การขยายตัวของความรู้ในปัจจุบัน ขยายตัวไปอย่างรวดเร็วมาก มีเรื่องใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย จึงจำเป็นต้องเลือกสาระที่สำคัญ และจำเป็นให้ผู้เรียนในเวลาที่มีเท่าเดิม

7. ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ เนื้อหาและกระบวนการ การที่เรียนในวิชาหนึ่งอาจช่วยให้เกิดความเข้าใจวิชาอื่นดีขึ้นได้

จุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

อารมณ์ ใจเที่ยง (2553 : 129) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับจากหลากหลายสาขาวิชา

2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะการคิด การแก้ปัญหา การอภิปราย การสรุป เป็นต้น

3. เพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนที่มีแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ที่เรียกว่า พหุปัญญา (Multiple Intelligence)

4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

รูปแบบของการบูรณาการ (Model of integration)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่พบโดยทั่วไปมีอยู่ 4 แบบ

1. การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion) การเรียนรู้แบบนี้ครูจะนำเนื้อหาของวิชาต่างๆ มาสอดแทรกในรายวิชาของตนเอง เป็นการวางแผนการสอนและทำการสอนโดยครูเพียงคนเดียว

ข้อดี

1. ครูคนเดียวบริหารจัดการทั้งเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้และเวลาที่ใช้โดยสะดวก
2. ไม่มีผลกระทบกับครูผู้อื่นและการจัดตารางสอน

ข้อจำกัด

1. ครูคนเดียวอาจไม่มีความชำนาญในเนื้อหาวิชาบางเรื่อง
2. เนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดอาจซ้ำซ้อนกับของวิชาอื่น
3. ผู้เรียนจะมีภาระงานมากเพราะทุกรายวิชาจะต้องมอบหมายงานให้

2. การบูรณาการแบบขนาน (Parallel) การเรียนรู้แบบนี้ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปต่างคนต่างสอนวิชาของตนเองแต่จะมาวางแผน ตัดสินใจร่วมกันว่าจะจัดแผนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมุ่งสอนในหัวเรื่อง (Theme) ความคิดรวบยอด (Concept) และปัญหา (Problem) เดียวกันในส่วนหนึ่ง

ข้อดี

1. ครูผู้สอนแต่ละคนยังคงบริหารทั้งเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้เวลาโดยสะดวก
2. ไม่มีผลกระทบกับครูผู้อื่นและการจัดตารางสอน
3. เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ลดการซ้ำซ้อนลง ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกัน

ข้อจำกัด

1. ครูยังคงต้องรับภาระเนื้อหาวิชาที่ไม่ชำนาญ
2. ผู้เรียนยังมีภาระงานมากเพราะทุกรายวิชาจะต้องมอบหมายงานให้

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidiscipline) การเรียนรู้แบบนี้คล้ายกับแบบคู่ขนาน ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปต่างคนต่างสอนวิชาของตน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ มาวางแผนการสอนร่วมกันในการให้งานหรือโครงการที่มีหัวเรื่อง แนวคิดหรือความคิดรวบยอดและปัญหาเดียวกัน

ข้อดี

1. สนับสนุนการทำงานร่วมกันของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม
2. ผู้สอนทุกคนและผู้เรียนมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน
3. ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้กับงานอาชีพจริง

ข้อจำกัด

1. มีผลกระทบต่อการจัดตารางสอนและการจัดแผนการเรียน

4. การบูรณาการแบบข้ามวิชา (Transdisciplinary) การเรียนรู้แบบนี้ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ จะมาร่วมกันสอนเป็นคณะ ร่วมกันวางแผน กำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอดและปัญหาเดียวกัน

ข้อดี

1. สนับสนุนการทำงานร่วมกันของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม
2. ผู้สอนทุกคนและผู้เรียนมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน
3. ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้กับงานอาชีพจริง

ข้อจำกัด

1. มีผลกระทบต่อการจัดตารางสอนและการจัดแผนการเรียน
2. ผู้สอนต้องควบคุมการเรียนให้ทันตามกำหนด

ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่าเป็นการเชื่อมโยงวิชาหรือศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น ได้แก่

1. บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ปัจจุบันเนื้อหาความรู้มีมากมายที่จะต้องเรียนรู้ หากไม่ใช้วิธีการเรียนรู้ที่ทันสมัยมาใช้จะทำให้เรียนรู้ไม่ทันตามเวลาที่กำหนดได้จึงต้องมีการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ มาใช้ เช่น การสอนโดยวิธีการบอกเล่า ท่องจำจะทำให้ได้ปริมาณความรู้หรือเนื้อหาสาระไม่เพียงพอกับสิ่งที่ต้องเรียนรู้จึงต้องเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่เหมาะสม

2. บูรณาการระหว่างพัฒนาการความรู้และทางจิตใจ การเรียนรู้ที่ดีนั้นผู้เรียนต้องมีความอยากรู้อยากเรียนด้วย ดังนั้นการให้ความสำคัญแก่เจตคติ ค่านิยม ความสนใจและสุนทรียภาพแก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ ก่อให้เกิดความซาบซึ้งก่อนลงมือศึกษาซึ่งเป็นการจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

3. บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติได้นั้นถือเป็นการดีมาก ดังนั้นการให้ความสำคัญระหว่างองค์ความรู้ที่ศึกษากับการนำไปปฏิบัติจริงโดยนำความรู้ไปแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง

4. บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ในโรงเรียนและชีวิตประจำวัน การตระหนักถึงความสำคัญแห่งคุณภาพชีวิตเมื่อผ่านการเรียนรู้แล้วต้องมีความหมายและคุณค่าต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

5. บูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ เจตคติและการกระทำที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริงตอบสนองต่อคุณค่าในการดำรงชีวิตของผู้เรียน หลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการบูรณาการ เป็นส่วนที่สำคัญของหลักสูตรแบบบูรณาการ

การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งมีผู้เสนอแนวคิดไว้ ดังต่อไปนี้ สาลี รักสุทธิ และคณะ (2544 : 27-18) ได้เสนอหลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบบูรณาการ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมที่ใช้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา สังคม และ อารมณ์
2. ยึดการบูรณาการวิชาเป็นสำคัญ โดยการบูรณาการทั้งภายในวิชาเดียวกันหรือระหว่างวิชาเชื่อมโยงหรือบูรณาการเข้าด้วยกันให้เป็นความรู้แบบองค์รวม
3. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
4. ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นสำคัญ
5. เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงานโดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน โดยคำนึงถึงประสิทธิผลของงานด้วย
6. เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและ การติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน
7. เน้นการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย
8. เน้นการเป็นคนดีและมีคุณค่า ต่อสังคม ประเทศชาติ เห็นคุณค่าของสรรพสิ่งหรือ ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

ขั้นตอนและวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

สาตี รักสุทธิ และคณะ (2544:57) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำการบูรณาการเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนว่า ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นการหาความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นปัญหาหรือหัวเรื่องในการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์หลักสูตร เป็นการศึกษาคูประสงคของวิชาหลักและวิชารองที่จะนำมาบูรณาการ จะทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนในการดำเนินการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำกำหนดการสอน เป็นการวางแผนการสอนแบบกว้างๆ โดยนำรายละเอียดที่ได้จากการวิเคราะห์คำอธิบายในหลักสูตรมาแยกย่อยเนื้อหา จุดประสงค์ กิจกรรม รวมทั้งกำหนดคาบในการสอน ซึ่งกำหนดการสอนแบบบูรณาการจะเพิ่มช่องบูรณาการและมีเนื้อหาบูรณาการแบบภายในวิชาหรือเนื้อหาบูรณาการ ระหว่างวิชาต่างๆ เข้าไปด้วย

ขั้นตอนที่ 4 เขียนแผนการสอน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการสอนตั้งแต่ต้นจนจบประกอบด้วยสาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยยึดหลักความสอดคล้องของแต่ละวิชาในการเรียนการสอนในช่วงเวลาเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 5 ปฏิบัติการสอน เป็นการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอนโดยมีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งผลสำเร็จของการสอนตามจุดประสงค์ เป็นต้น โดยมีการบันทึกจุดเด่นและข้อปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 ประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการสอน เป็นการนำผลที่ได้จากการบันทึกรวบรวมไว้ในขณะปฏิบัติการสอนมาวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ชาตรี เกิดธรรม (2545:39-40) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดหัวข้อสาระการเรียนรู้ โดยเริ่มจากโครงสร้างของหลักสูตรในระดับท้องถิ่น หรือที่ใช้อยู่ด้วยการระดมสมองจากผู้เรียนและครูเป็นการตั้งให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น หัวข้อที่จะนำมาสอนแบบบูรณาการได้ดีควรเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันมากที่สุด

2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน ว่าเมื่อเรียนรู้เรื่องนี้จบแล้วผู้เรียนควรจะได้อะไรบ้าง ซึ่งควรจะสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามช่วงชั้นด้วย ถ้าจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. กำหนดเนื้อเรื่อง โดยขยายเนื้อหาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นแต่ละวิชา

4. กำหนดขอบเขตการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน และจัดคาบเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรม และต้องมีความยืดหยุ่นตามกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาโดยเฉพาะถ้าเป็นการบูรณาการระหว่างวิชา การจัดเวลาให้เหมาะสมเป็นเรื่องสำคัญมาก

5. ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและให้มีการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและชุมชนและจากแหล่งข้อมูลภายนอก

6. ประเมินผล โดยเน้นการประเมินผลตามสภาพจริงและประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาจประเมินในลักษณะของการใช้แฟ้มสะสมผลงานของนักเรียน การสังเกตกิจกรรมการปฏิบัติจริง การสนทนงตอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนได้

ทศนา แคมมณี และคณะ (2548: 192-194) ได้กล่าวถึงแนวทางนำเสนอขั้นตอนวิธีการการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกเรื่องที่จะสอนแบบบูรณาการ โดยพิจารณาความเหมาะสมกับท้องถิ่นและความเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์การสอน เนื้อหาสาระและความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นตามความคิดเห็นของผู้สอน โดยพิจารณาถึงความเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนของตน และปัญหาความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และความคิดรวบยอดที่ผู้สอนกำหนดกับจุดประสงค์และกรอบเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หากที่กำหนดไว้มีไม่ครบตามที่หลักสูตรกำหนดให้เพิ่มให้ครบ

ขั้นที่ 4 สสำรวจพื้นฐานเดิมของผู้เรียน เพื่อจะได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ให้เชื่อมโยงกับความรู้เดิมและไม่สอนซ้ำในสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้ว

ขั้นที่ 5 กำหนดแนวการสอนหรือวงยุทธศาสตร์ในการสอนที่จะทำให้การสอนไม่หลงทาง และบรรลุตามจุดประสงค์ครบถ้วน

ขั้นที่ 6 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายละเอียดโดยอาศัยหลักการเรียนรู้วิธีสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ

ขั้นที่ 7 บูรณาการความรู้/สาระ ทักษะ เจตคติ และอื่นๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือโครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสาระและกิจกรรมที่กำหนดไว้

ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการบูรณาการ

LARDIZABAL AND OTHERS (1970: 142) ได้นำเสนอขั้นตอนในการสอนบูรณาการ ไว้ ดังนี้

1. ขั้นนำ (Initiating The Unit) เป็นขั้นที่ครูสร้างความสนใจหรือนำทางให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหาที่ผู้เรียนประสบอยู่ ครูอาจมีวิธีเริ่มหน่วยได้หลายวิธี เช่น การจัดสภาพห้องเรียนให้สร้างความสนใจใคร่รู้ใช้โอกาสพิเศษและเหตุการณ์สำคัญ เป็นการเริ่มหน่วยการเรียนนอกสถานที่ปัญหาต่างๆ ในครอบครัวหรือโรงเรียน อาจนำการเริ่มต้นหน่วย การใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ เทปบันทึกเสียง เทปโทรทัศน์ การเล่าเรื่องบทความหรือบทประพันธ์นำมาใช้เริ่มต้นหน่วยได้ หน่วยการเรียนอาจเริ่มต้นจากข้อเสนอแนะบางด้านของโรงเรียนท้องถิ่น ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การกระทำ ครูอาจตั้งคำถามว่าเราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร เราจะต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง และอะไรเป็นปัญหาย่อยที่เราต้องแก้ไขก่อนปัญหาใหญ่

2. ขั้นปฏิบัติ (Point Of Experience) เป็นขั้นที่ครูเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้วางแผนตั้งจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาตามกิจกรรมต่างๆที่ครูเสนอแนะ การทำกิจกรรมอยู่ภายใต้การให้คำแนะนำจากครูมีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่กัน ในขั้นนี้ การแนะนำของครูเป็นสิ่งจำเป็น ครูจะต้องมีทักษะและความสามารถในการแนะนำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การค้นคว้า การเก็บรวบรวมข้อมูล การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ การอ่าน การทัศนศึกษา การเขียนและการแปลความจากภาพสถิติ การสัมภาษณ์ เป็นต้น

3. ขั้นสรุปกิจกรรม (Culminating Activities) ขั้นนี้ครูเน้นที่บูรณาการ (Integration) หน่วยผู้เรียนสรุปกิจกรรม โดยครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำในการทำกิจกรรมแบบหน่วย ผู้เรียนต่างแบ่งงานกันทำดังนั้นการผสมผสานทุกด้านเข้าด้วยกันเป็น สิ่งสำคัญยิ่ง ผู้เรียนควรได้รับคำแนะนำให้สังเกตค้นคว้าหาว่ากิจกรรมของตนเอง สามารถตอบคำถามของกลุ่มใหญ่ได้อย่างไรและการเสนอผลงานของตนเองให้ เพื่อนๆที่ไม่ได้ทำกิจกรรมตรง ส่วนนั้นได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง การใช้การสื่อความหมายอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ วิธีการกลุ่มแลกเปลี่ยนหรือการรายงานการค้นคว้าของตนเป็นโอกาสของการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ฝึกการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ (Creative Expression) การที่ผู้เรียนโยงความสัมพันธ์ของกิจกรรมหน่วยย่อยเข้ากันเป็น

งานของกลุ่มใหญ่ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านเนื้อหา ฝึกทักษะความสามารถในการพัฒนาเจตคติ ในการเสนอผลงานของผู้เรียนสามารถทำได้หลายวิธี เช่น จัดแสดงนิทรรศการ การสาธิต การทดลอง การแสดงละคร การรายงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตามผลงานเหล่านี้ จะต้องมีการอภิปรายกลุ่มตามมา

4. **ขั้นประเมินผล (Evaluation)** การประเมินผลถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องในทุกระยะของการเรียนการสอนไม่ได้หมายถึงการวัดผลขั้นสุดท้ายเท่านั้น การประเมินผลอาจแบ่งออกเป็น การวัดความรู้ความเข้าใจ ด้านวิชาการ ประเมินความสามารถในการทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม และความสามารถระหว่างกลุ่มผู้เรียน จะต้องได้รับการกระตุ้นให้ตระหนักว่าการประเมินผลของกลุ่ม เป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่ง กว่าสิ่งที่ครูประเมินเพราะ ในขณะที่ผู้เรียนต้องประเมินผลการทำงานของตน จะช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึง จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ซึ่ง จะเป็นการตรวจสอบ และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานของตนและกลุ่มได้

สรุป

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการ โดยนำองค์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และตรงกับความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนสามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาบางอย่างในชีวิตประจำวันได้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ต้องการให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาทั้งรายวิชาทฤษฎีและรายวิชาปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั้น จะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ผสมผสานกันทำให้ผู้เรียนที่เรียนรู้ศาสตร์เดียว ๆ มาไม่สามารถนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะช่วยให้สามารถนำความรู้ ทักษะจากหลาย ๆ ศาสตร์มาแก้ปัญหาได้กับชีวิตจริงซึ่งผู้เรียนสามารถมองเห็นประโยชน์ของสิ่งที่เรียน และนำไปใช้จริงประจำวันได้

องค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีด้านการสอน ประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ” เป็นการจัดหลักสูตรให้เชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ทุกประเภทเข้าด้วยกันในแผนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเชื่อมโยงประเด็นและหมวดหมู่จากเนื้อหาต่างๆ ทั้งหมด เข้าด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นภาพองค์รวมของความรู้ ซึ่งผู้สอนต้องมีการจัดกิจกรรมจากประสบการณ์การสอนที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ความรู้ ที่เชื่อมโยงเข้ากับวิชาอื่นๆ ในลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ดังนั้นสรุปว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบบูรณาการจะเน้นที่แนวคิด ของประเด็นในปรากฏการณ์จริง ซึ่งต้องนำความรู้จากเนื้อหาวิชาต่างๆ มาประสานเชื่อมโยงกันและกันในลักษณะใหม่

การเลือกรายวิชาที่เหมาะสมสำหรับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการต้องเลือกรายวิชาที่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดสร้างสรรค์ ได้คิดอย่างเป็นอิสระภายใต้กรอบของเนื้อหาวิชา เช่น รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์การวิจัย หรือรายวิชาที่เป็นการวิเคราะห์ และสร้างเป็นรายงานเอกสารเชิงวิเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งรายวิชาดังกล่าวล้วนเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ดำเนินการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากกระบวนการวิจัย มีช่องทางการประเมินผลที่หลากหลาย อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงเชิงบูรณาการข้ามศาสตร์ได้ ตลอดจนครอบคลุมไปถึงการบริการวิชาการสู่ชุมชนหรือสังคมได้เป็นอย่างดี

เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีเทคนิคและวิธีการคือ

1. พิจารณาจุดร่วมของจุดประสงค์ตามสมรรถนะของรายวิชา แล้วพิจารณาความเป็นไปได้ของการนำไปบูรณาการกับรายวิชาต่างๆ ของหลักสูตรให้เป็นไปตามเป้าประสงค์
2. สร้างความเข้าใจจากพื้นฐานของรายวิชา แล้วจึงบูรณาการศาสตร์อื่นๆ เข้ามาประกอบการสอน เพื่อความเข้าใจและตระหนักรู้ในมุมมองที่หลากหลาย
3. มุ่งเน้นให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และมีภาระงานที่หลากหลายซึ่งเปิดโอกาส ให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยอาจใช้วิธีการสอนร่วมกันของอาจารย์หลายคนเพื่อให้นักศึกษาได้มุมมอง และวิธีคิดที่หลากหลาย

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนของคณะเป้าหมายไม่ได้ถูกจำกัดเพียงการเรียนรู้สาระเนื้อหาทางวิชาการเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการที่ให้ความสนใจทั้ง 2 ทางด้านความรู้ทางวิชาการและความรู้ทางด้านวิชาชีพคณะได้จัดทำผ่านกระบวนการของกิจกรรมต่างๆ สาระและกระบวนการเรียนเหล่านี้มีผลต่อการสร้างทัศนคติให้ผู้เรียนให้เข้าใจในชีวิตจริง เรียนรู้ความคิดเหตุผลของผู้อื่น ผู้เรียนรู้จักประยุกต์การใช้ความรู้และมีทักษะที่ติดตัวไปสู่การปฏิบัติงานจริงเมื่อผู้เรียนจบการศึกษา

วิธิตัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนรูปแบบบูรณาการ มีเทคนิคและวิธีการ คือ

1. ทำการทดสอบวัดผลความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการบูรณาการข้ามศาสตร์ในรายวิชา
2. ประเมินจากผลงานหรือผลการปฏิบัติจากการประมวลผลปลายภาค
3. ประเมินความพึงพอใจจากผลตอบรับจากบุคคลภายนอกหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบูรณาการจัดการเรียนการสอน
4. หากเป็นรายวิชาเชิงวิเคราะห์ ควรใช้การประเมินผลจากชิ้นงานเป็นหลัก ประกอบกับการนำเสนอผลงาน การถามตอบ การวิจารณ์ ผลงาน รวมถึงการตรวจรายงาน

เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้น จะต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการสอนที่เป็นบูรณาการ (Integrative Teaching Styles) ซึ่งต้องมีวิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ใช้เทคนิคการเรียนการสอนที่ผสมผสานกัน ฝึกให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยวิธีสืบสอบ (Inquiry) หรือใช้วิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving) เน้นการทำงานร่วมกัน มีงานกลุ่มหรืองานเดี่ยวผสมผสานกันไป เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในประสบการณ์จริง ประสบการณ์การเรียนรู้ควรอยู่ในขอบเขตสมรรถภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงต้องพิจารณาขอบเขตการเรียงลำดับของเนื้อหาของลักษณะวิชา รวมทั้งลักษณะของผู้เรียนด้วย และให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

ข้อเสนอแนะในการนำเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไปประยุกต์ใช้

1. การเรียนการสอนรูปแบบบูรณาการไม่จำเป็นต้องซับซ้อนเพียงแต่ต้องให้ผลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน
2. การเรียนการสอนรูปแบบบูรณาการควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการความรู้จากหลายๆ ศาสตร์ เพื่อสร้างความแตกต่างและความเป็นผู้นำทางวิชาการ หากจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากท้องถิ่น ต้องให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่จริง โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด
3. พยายามสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้ออกของนักศึกษาให้มีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันหรือเหตุการณ์ปัจจุบันในสังคม เพื่อทำให้นักศึกษาเห็นถึงความสัมพันธ์ของรายวิชาหรือศาสตร์ที่กำลังศึกษากับการนำไปปรับใช้ในชีวิตจริง รวมทั้งการจัดประสบการณ์การปฏิบัติงานจริงโดยให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางการหาความรู้โดยอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษา

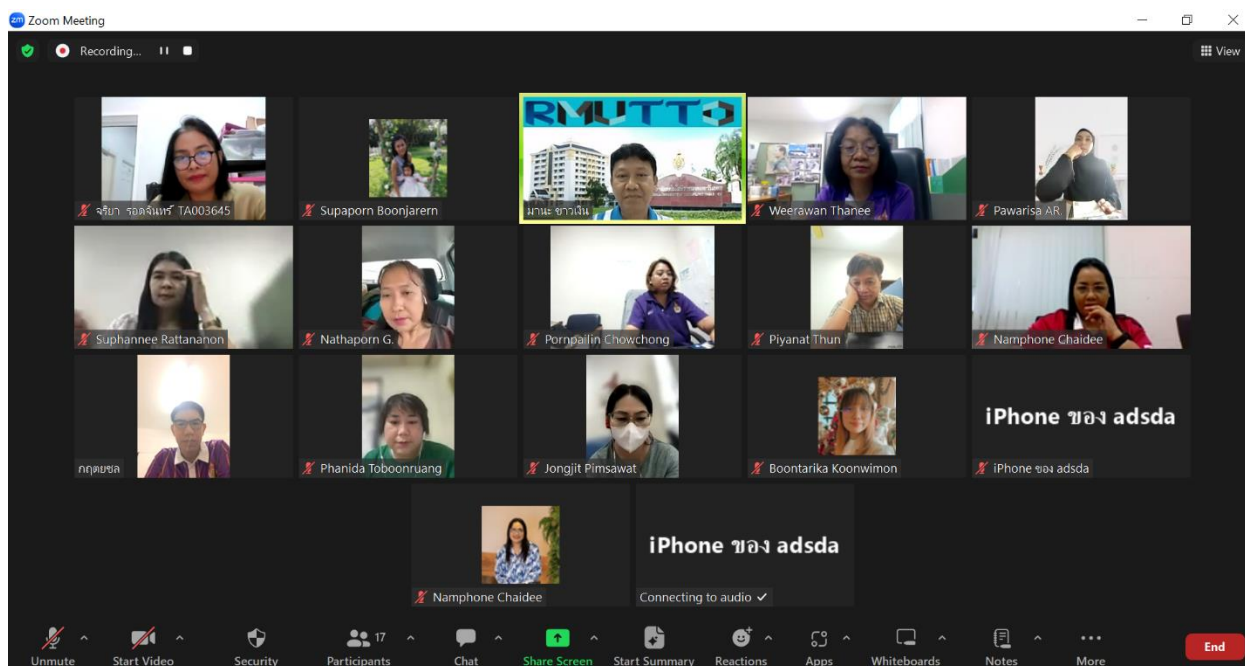
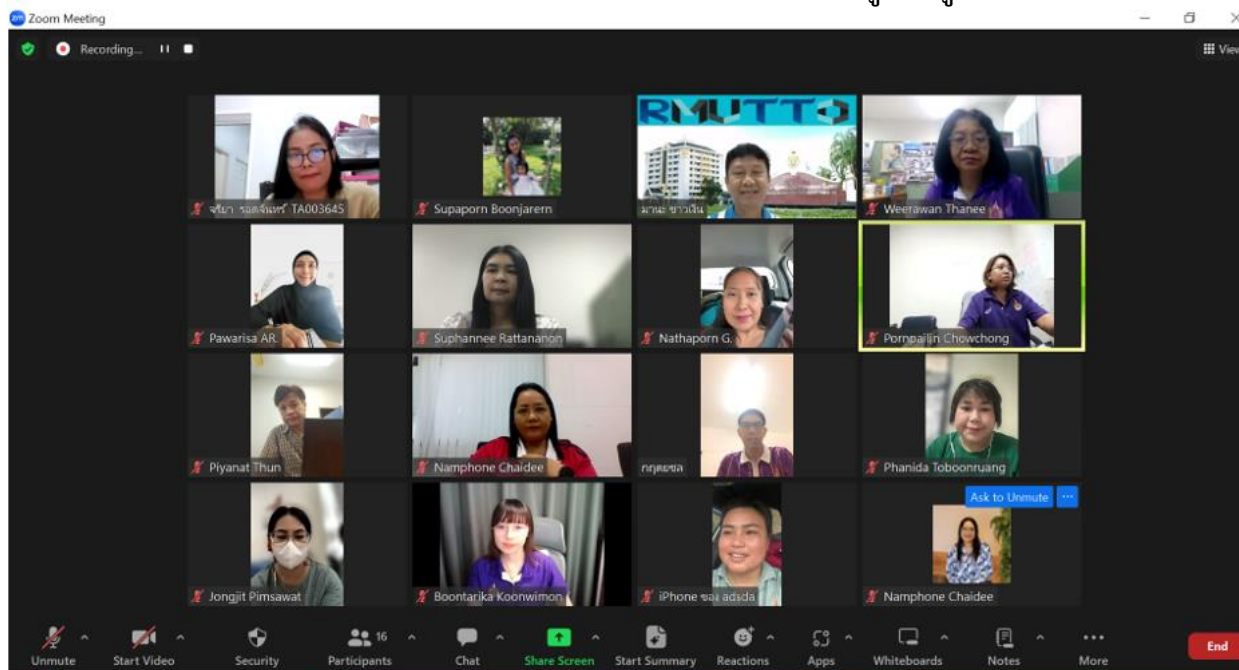
การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน
2. การเรียนการสอนแบบบูรณาการกับศาสตร์อื่นหรือแม้แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถต่อยอดองค์ความรู้หรือพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้
3. ท้องถิ่นได้นำองค์ความรู้จากผลการเรียนไปใช้ในชุมชน เพื่อประโยชน์ทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เป็นต้นแบบและข้อมูลสำหรับการสืบค้นทางวัฒนธรรม

เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ ยึดการบูรณาการวิชาการเป็นสำคัญ โดยการบูรณาการทั้งภายในวิชาเดียวกันหรือระหว่างวิชา เชื่อมโยงหรือบูรณาการเข้าด้วยกันให้เป็นความรู้แบบองค์รวม นอกจากนี้ต้องยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นสำคัญ เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ เน้นการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย เน้นการเป็นคนดีและมีคุณค่าต่อสังคมประเทศชาติ เห็นคุณค่าของสรรพสิ่งหรือเห็นคุณค่าของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

คณะมีการวางแผนในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของทุกรายวิชาให้มีการบูรณาการกับการวิจัย การบริการวิชาการ หรือการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยกำหนดเป็นเป้าหมายการดำเนินงานของหลักสูตรที่ชัดเจน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการบูรณาการให้ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาดียิ่งขึ้น

การถอดบทเรียนด้านการเรียนการสอน “เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ”

ภาพการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถอดบทเรียนด้านการเรียนการสอน

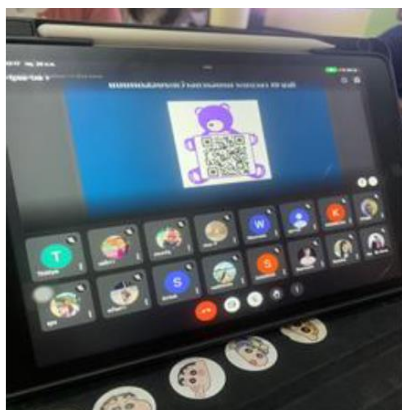
ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาวรรณกรรมไทยกับภาพยนตร์

ภาพเพจห้องเรียนภาษาไทย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาวาดศิลป์และเทคโนโลยีการนำเสนอ

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาวรรณกรรมไทยร่วมสมัยกับสังคมไทย

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาการความขัดแย้งและการเจรจาต่อรอง

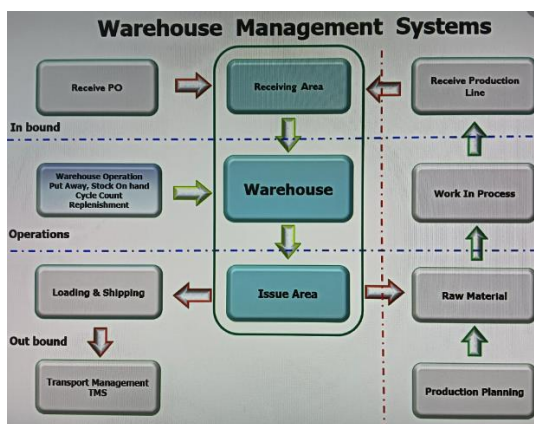
ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาองค์การการเรียนรู้และการจัดการความรู้

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาการบริหารโครงการ

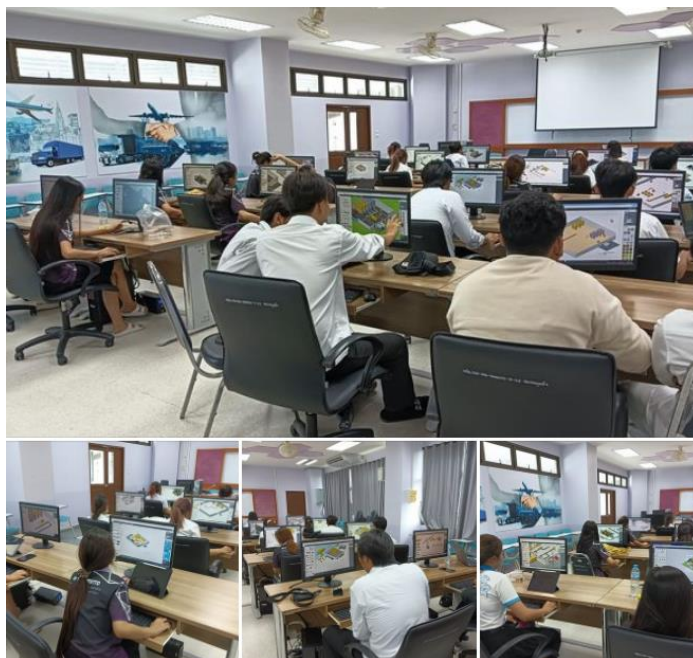

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาการปฏิบัติงานคลังสินค้าและศูนย์กระจายสินค้า

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาการจัดการสินค้าคงคลัง

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาการออกแบบคำสั่งและศูนย์กระจายสินค้า

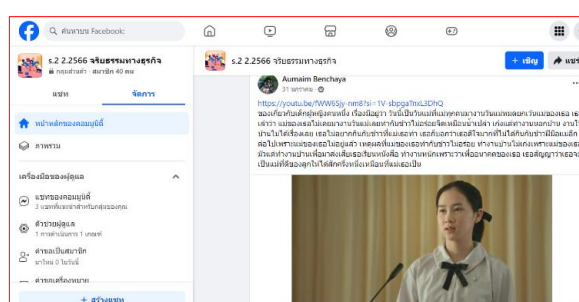
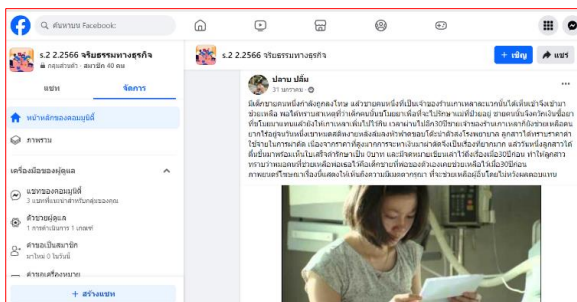
บรรจุภัณฑ์แก้ว

Craft Beer แบบขวดแก้ว
เหตุผลที่ชอบ
ความคงทนของบรรจุภัณฑ์ การนำเสนอ
เอกลักษณ์และความเป็นไทยผ่านภาพ
สร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ที่แข่งขัน
กันในประเทศ โดยมีการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น
การสื่อสารและการตลาด การเล่าเรื่องราว,
การออกแบบฉลาก ทำให้มีเอกลักษณ์และ
เสน่ห์ที่แตกต่างจากยี่ห้อทั่วไป

บรรจุภัณฑ์โลหะ

ปลากรอบจะยับ
เหตุผลที่ชอบ
เพราะรู้สึกถึงความอบอุ่น ความสะดวก
เวลาเปิดใช้ ตัวกระป๋องเป็นแบบวงรีมี
ลักษณะคล้ายภาชนะใส่อาหาร มีขนาด
ใหญ่กว่าปลากรอบแบบทั่วไป สีสันของ
ฉลากมีเอกลักษณ์ที่จดจำง่าย

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาการบรรจุภัณฑ์

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รายวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ

ภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบข้ามศาสตร์กิจกรรมการทำ“อาหารนานาชาติ”